

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В. М. КОРЕЦЬКОГО

**Руслан Кацавець, Олександр Скрипнюк,
Дмитро Беззубов, Володимир Заросило**

ПРАВОВА ПСИХОЛОГІЯ І ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЮРИСТІВ

Навчальний посібник

КИЇВ • АЛЕРТА • 2027

УДК 159.9:[34+008]](075.8)

К30

*Рекомендовано до друку
Інститут держави і права імені В. М. Корецького
Національної академії наук України
(протокол № 9 від 01 липня 2026 року)*

Рецензенти:

Надія Петрівна Бортник – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного та конституційного права Національного університету кораблебудування (м. Миколаїв);

Мирослава Миколаївна Сірант – доктор юридичних наук, професор, заступник директора з науково-педагогічної роботи Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету (м. Львів);

Надія Олексіївна Армаш – доктор юридичних наук, доцент, в. о. старшого наукового співробітника Відділу цивільно-правових наук Інституту держави і права імені В.М. Корецького Національної академії наук України (м. Київ).

**Кацавець Руслан, Скрипнюк Олександр,
Беззубов Дмитро, Заросило Володимир**

К30 Правова психологія і правова культура юристів. Навч. посіб. Київ: Алерта, 2027. 420 с. (Серія «Право. Психологія. Етика. Мова»)

ISBN 978-617-566-996-9

Навчальний посібник об'єднує два значимі аспекти у професійній правовій сфері юристів: правова психологія і правова культура. Правова психологія важлива галузь знань юридичної психології, а правова культура юриста – це творче осмислення правових норм, законів, явищ.

Висвітлено сутність правового регулювання; дію норм права; роль правової психології у виховному процесі. Підкреслено значимість професійного обов'язку юриста у правотворчому, законотворчому, конституційному процесі. Проілюстровано психологічні особливості, етичні норми представників правоохоронної, безпекової, адміністративно-деліктної та інших видів юридичної діяльності. Звернено увагу на мовно-мовленнєві аспекти.

Для здобувачів закладів вищої освіти, наукових установ спеціальності Д8 «Право», Д9 «Міжнародне право», К9 «Правоохоронна діяльність» освітньо-кваліфікаційний рівень магістр та доктор філософії, державних службовців, працівників правоохоронної сфери.

УДК 159.9:[34+008]](075.8)

© Руслан Кацавець, Олександр Скрипнюк,
Дмитро Беззубов, Володимир Заросило, 2027
© Видавництво «Алерта», 2027

ISBN 978-617-566-996-9

ЗМІСТ

<i>Переднє слово</i>	3
----------------------------	---

РОЗДІЛ 1

ПСИХОЛОГІЯ: РОЗВИТОК І ЗАВДАННЯ. СУЧАСНА СИСТЕМА ЗНАНЬ: ПРАВОВА РЕАЛЬНІСТЬ

1.1. Психологія: предмет дослідження, принципи.....	6
1.2. Психологія у системі наук.....	8
1.3. Специфіка психологічної реальності вимагає.....	9
1.4. Сучасні галузі психології. Розвиток наукових концепцій.....	12
1.5. Правова психологія: сутність правового регулювання та дія норм права.....	14
1.6. Правова психологія і правова культура.....	17
1.7. Професійна правова культура: роль правової психології.....	19
1.8. Правова культура особи – вища форма правомірної поведінки.....	21
1.9. Професійна діяльність: значимість етичних і психологічних основ.....	23
1.10. Професійна діяльність: етика, мораль і обов’язок.....	24

РОЗДІЛ 2

ОСОБИСТІСТЬ: ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК, АСПЕКТИ І МОЖЛИВОСТІ

2.1. Теорія особистості: бачення вчених.....	28
2.2. Фактори психічного розвитку людини. Вплив на формування особистості.....	30
2.3. Процес психічного розвитку людини: типові особливості.....	32
2.4. Особистість: інтерес, переконання, прагнення.....	34
2.5. Емоції і почуття людини.....	36
2.6. Властивості темпераменту людини.....	38
2.7. Вольова діяльність передбачає.....	40

РОЗДІЛ 3

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ: МЕТА І ЗАВДАННЯ. РОЛЬ ПРАВОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

3.1. Виховання людини – цілеспрямований, організований процес.....	43
3.2. Правове виховання: позитивна правова свідомість.....	46

3.3. Особливості підліткового віку. Психологічний вплив.....	47
3.4. Закономірності особистісного розвитку старшокласників. Роль психологічного впливу.....	50
3.5. Психологія осіб раннього юнацького віку. Соціальна зрілість.....	52
3.6. Особливості особистості зрілого дорослого віку.....	54
3.7. Причини, що спонукають молодих людей до шкідливих звичок...	56
3.8. Особистість: схильність до оказій і наслідки.....	58
3.9. Сутність програм профілактики.....	60

РОЗДІЛ 4 ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ: ВІД ПІЗНАВАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ – ДО ПРОФЕСІЙНОЇ

4.1. Набуваймо професійних навичок.....	63
4.2. Взаємини між людьми: обставини, поведінка.....	64
4.3. Учимося мислити і приймати рішення.....	67
4.4. Фізіогноміка: бачення вчених.....	74
4.5. Судові промови: мовленнєва культура.....	78
4.6. Фабули для складання процесуальних документів, судових промов.....	90

РОЗДІЛ 5 ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ЛЮДИНИ

5.1. Психологічне дослідження: тести і тестування.....	102
5.2. Тренуймо відчуття: психогеоетричний тест.....	105
5.3. Мислімо індивідуально: тест на стресостійкість.....	108
5.4. Поведінка особи у стосунках з оточуючими.....	110
5.5. Бесіда. Анкетування. Опитування (інтерв'ю). Етико-психологічні принципи.....	113

РОЗДІЛ 6
УЧАСНИКИ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ:
ПСИХОЛОГІЯ ВЗАЄМОСТОСУНКІВ.
ЩО ВАРТО УРАХОВУВАТИ

6.1. Правозастосовна діяльність: про корисність знань.....	116
6.2. Психологічні особливості процесуальної діяльності. Правосвідомість суддів.....	118
6.3. Поведінка та особливості психічного стану підсудного.....	120
6.4. Особливості осіб у місцях позбавлення волі. Закономірності та специфіка виховного процесу.....	122

РОЗДІЛ 7
ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ
ТА ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЮРИСТА
В ГАЛУЗІ КОНСТИТУЦІЙНОГО
ПРАВА І ПРОЦЕСУ

7.1. Основи юридичної психології в конституційній галузі.....	126
7.2. Психологія правотворчого процесу.....	138
7.3. Психологія діяльності юриста у сфері виборчого процесу.....	147

РОЗДІЛ 8
ПРАВОВА ПСИХОЛОГІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО
ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА В
АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

8.1. Адміністративне правопорушення як правова і психологічна ситуація.....	157
8.2. Мотиви, емоції та соціальні чинники адміністративно-протиправної поведінки.....	163
8.3. Психологія поведінки особи, яка вчинила адміністративне правопорушення.....	171
8.4. Психологія спілкування: провадження у справах про адміністративні правопорушення.....	178
8.5. Спілкування: вікові особливості	183
8.6. Професійна етика юриста в адміністративно-деліктній діяльності.....	188

8.7. Культура службового спілкування передбачає: тактовність, ясність, результативність.....	192
8.8. Теорія психології адміністративного примусу в адміністративно-деліктній діяльності.....	197
8.9. Профілактика – одне із головних завдань правової культури.....	205

РОЗДІЛ 9

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ І ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ОКРЕМИХ ВИДІВ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

9.1. Юридична діяльність як професійна взаємодія з людиною, правом і відповідальністю.....	215
9.2. Юридична психологія і професійна етика адвоката.....	222
9.3. Юридична психологія і професійна етика нотаріуса.....	232
9.4. Юридична психологія і професійна етика юриста банківської сфери.....	241
9.5. Юридична психологія і професійна етика юриста на підприємстві.....	251
9.6. Юридична психологія і професійна етика експерта, фахівця у сфері права.....	261

РОЗДІЛ 10

ПРАВОВА ПСИХОЛОГІЯ І ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ЮРИСТА У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

10.1. Національна безпека як сфера правової психології.....	272
10.2. Психологічні особливості правоохоронної діяльності.....	276
10.3. Психологічна стійкість правоохоронця.....	282
10.4. Професійна етика правоохоронця	288
10.5. Психологія розвідувальної та контррозвідувальної діяльності.....	295
10.6. Правова свідомість – основа професійної поведінки розвідника і контррозвідника.....	199
10.7. Юридичний ризик у розвідувальній та контррозвідувальній діяльності.....	305
10.8. Комунікація у правоохоронній та безпековій діяльності.....	311

10.9. Правоохоронна діяльність: значимість комунікативних функцій.....	316
10.10. Правова культура юриста як чинник безпеки держави і суспільства.....	320

РОЗДІЛ 11

КУЛЬТУРА ДУМКИ І СЛОВА – ЗАБЕЗПЕЧУЄ КОМУНІКАТИВНУ ПОВЕДІНКУ

11.1. Мистецтво говорити гармонія думки і слова.....	328
11.2. Слово – животнове джерело «велике діло – добре слово».....	333
11.3. Від покоління до покоління.....	339
11.4. Прикметні вислови людей різних епох.....	344

<i>ГОТУЙМОСЬ ДО ЗАЛІКУ: ОЦІНЮЙМО ЗНАННЯ.....</i>	<i>352</i>
<i>ТЕ, ЩО ПОТРІБНО ЗНАТИ ЗДОБУВАЧАМ.....</i>	<i>353</i>

ДОДАТКИ

<i>«Освіта надає людині гідність...».....</i>	<i>367</i>
1. Психологічні терміни.....	368
2. Юридичні терміни.....	388
3. Фінансово-економічні терміни.....	396
4. Міжнародне спілкування. З етикету дипломатичних прийомів.....	402

<i>Про авторів</i>	<i>405</i>
--------------------------	------------

Навчальне видання

*Кацавець Руслан Сергійович
Скрипнюк Олександр Васильович
Беззубов Дмитро Олександрович
Заросило Володимир Олексійович*

ПРАВОВА ПСИХОЛОГІЯ І ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЮРИСТІВ

Навчальний посібник

Друкується у авторській редакції

Відповідальний за випуск
Комп'ютерна верстка
Обкладинка

О. В. Діордійчук
Д. М. Алексєєв
Д. М. Алексєєв

Підписано до друку 24.08.2026 р. Формат 60 x 84 ¹/₁₆.
Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Друк офсетний. Умовн.-друк. арк. 24,41.

Видавництво «Алерта»

04210, м. Київ, а/с 112.

Тел.: (099) 607-97-62.

E-mail: alerta.pravovaednist@gmail.com, веб-сайт: www.alerta.kiev.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 788 від 29.01.2002 р.